

אל ארץ המטבלה – מסע בעקבות צידי אריות ומיסיונרים מצפון ללימפופו-מסע אל ההיסטוריה של כלב האריה הדרום אפריקאי

מאת: אורית נבו

שאלה גדולה היא כיצד ומדוע אנו בוחרים את תחביבנו. לפני שנים נקשרתי לגידול וטיפוח כלבים ממוצא אפריקאי הנושאים את השם המשונה "רידג'בק רודזי". כיום עולה על דעתי שסיבה אפשרית לכך הינה האפשרות למסע-שורשים ראוי לשמו.

בשנים האחרונות מסעות שורשים הינם פריט חובה בהווה הישראלית, ממסע אל קברות צדיקים בהרי האטלס ועד חצרו של רבי נחמן מאומן במזרח אירופה. מה כבר נותר למי שרוצה לחדש? הרבה – אם אתה מוכן לאמץ לעצמך לחודש אחד את שורשיו של כלבך, שאבותיו נדדו עם שיירות הפורטרקרים (המתיישבים ההולנדים בדרום אפריקה) וחצו את הסוואנה והסבך האפריקאי לצדם של מיסיונרים חלוצים וצידי אריות משיגי גבול בארצו של לובנגולה – הלא הוא "לובנגולו מלך זולו" של ילדתנו. וכך מצאתי עצמי קיץ אחד חוצה את זימבבואה, ארץ יפיפיה, עתירת נופים, בדרום יבשת אפריקה, במסע בעקבות מיסיונרים וצידי אריות.

המסע ההיסטורי אורגן בידי לינדה קוסטה, בחורה אוסטרלית שקשרה את גורלה בדרום היבשת השחורה. לינדה חיה בהררה בירת זימבבואה ומגדלת כלבי רידג'בק רודזי והיא היסטוריונית חובבת של הגזע. העילה הרשמית לאירוע: יובל 75 שנה למועדון הראשון בעולם של חובבי כלבי הרידג'בק הרודזי. את האירוע חגגו למעלה ממאה איש שהגיעו לזימבבואה מעשרות ארצות שונות. למסע יצאנו 11 אנשים משמונה ארצות, ואף לא כלב אחד...

לצדן של לינדה וג'אן לוי, אמה, היו גם ד"ר סטף פוטיגיטר מדרום אפריקה, רופא מרדים בדימוס והיסטוריון של תולדות הרפואה, ג'ק סלבי, קשיש מומחי הגזע בבריטניה, רוזי ברוק-רייס, גרמניה שעשתה באפריקה שנים רבות בין שתי מלחמות העולם, ג'ורג' ויטני, מומחה חקלאות קנדי שקשר את גורלו בזימבבואה, והצעירים יותר - הלה לויסדן מדנמרק, שעשתה מספר שנים בזמביה כשליחת ארגון הפליטים של האו"ם, סנדרה פיסדה, אדריכלית איטלקייה, אמנדה בוואן האוסטרלית, ג'ון קסר סוהר וצייד אוסטרלי ואנוכי מ ישראל.

סיפורו של הרידג'בק הרודזי נושא אותנו אל גזעי כלבים עתיקים שמוצאם ביבשות שונות. מקור שמו של הגזע הינו בפס של פרווה הצומחת בכיוון הפוך (מכיוון הזנב לכיוון הראש) על גבו של הכלב. פס זה מכונה רכס (רידג') ומכאן RIDGE BACK (רכס על הגב). כלב זה, תוצר הכלאה של כלבים אפריקאים וגזעים אירופאים ליווה את חדירת האדם הלבן לאזורים הבלתי נודעים בדרום יבשת אפריקה.

ככל הידוע היו אלו ההוטנטוטים, עם אפריקאי של רועים ממוצא סודני, שהביאו את הכלבים בעלי הרכס אל דרום יבשת אפריקה. כאשר הגיעו האירופאים הראשונים לארץ הכף הם פגשו את ההוטנטוטים וכלביהם. ב- 1719 כתב KOLBEN, סייר אירופאי "יש מין נוסף של כלב מבית שנמצא בארץ זו מלכתחילה ואשר ההוטנטוטים השתמשו בו לציד והגנה... יש להם ראש קטן וזרובית מחודדת, צבע הפרווה הוא אפור-אפר... הם נאמנים במיוחד כאשר בעליהם מאוימים

ע"י אריות, נמרים, זאבים וכדומה ומסיבה זו הם מוערכים במידה גבוהה ע"י האירופאים כמו ע"י ההוטנטוטים". הכלב בעל הרכס על גבו זכה להיות מונצח גם ברישום המופיע בספרו של דיויד ליונגסטון "מסעותיו המיסיונרים של ליונגסטון בדרום אפריקה" שפורסם בשנת 1857.

ההתיישבות הלבנה בדרום יבשת אפריקה התחילה באמצע המאה ה-17, כאשר החברה ההולנדית למזרח הודו ייסדה את מושבת הכף בקצה הדרומי של יבשת אפריקה. במושבה שגשו סוחרים ולצדם חוואים חופשיים שקראו לעצמם BOERS, (חוואים, בשפה ההולנדית). לאחר מסכת מייגעת של יריבויות עברה בתחילת המאה ה-19 מושבת הכף באופן סופי לשלטון הבריטים. החוואים ההולנדים, הבורים, התקשו להסתדר עם השלטון הבריטי ובסוף שנת 1835 החלו ב"מסע הגדול" צפונה. הם ראו עצמם חלוצים ויצאו למסע בחבורות על משפחותיהם, משרתהם, צאנם, בקרם וכלביהם. הבורים היו אנשים דתיים מאוד, שפיתחו תפיסה של "עם נבחר" הנמלט אל הארץ המובטחת. ככל שהעמיקו בבוש האפריקאי הפך התנ"ך לספר החוקים היחיד שלהם. הם קראו לעצמם פורטרקרים (VOORTREKKERS) ונעו בשיירות של קרונות שוורים. הקרונות שנקראו LAAGERS הפכו לסמלו של המסע הגדול. אורכם היה 12 מטר וגובהם גלגלהם כקומת אדם. לאזור שלימים יודע כ"רודזיה" הגיעו מדרום מערב, לאחר שהבריטים דחקו אותם גם ממושבותיהם החדשות נטאל, מדינת אורנג' החופשית וטרנסוול. חדורי תחושת רדיפה חצו הבורים את נהר הלימפופו והתיישבו ב"ארץ המטבלה" (MATABELELAND) ארצו של לובנגולה.

מסענו בעקבות האנשים שפיתחו את גזע הכלבים המיוחד חשף דווקא שיתוף פעולה בין אנגלים ובורים, ציידים ומיסיונרים. היחידים שנשארים חלקית מחוץ לתמונה היו האפריקאים. אף על פי שאנו יודעים שכלביהם שיחקו תפקיד חשוב בהיסטוריה של כלבים אלו, אין לנו עדויות ישירות על כך – פרט לרכס השיער ההפוך על גבם של הכלבים עצמם.

המיסיון של הופ פאונטיין - הופ פאונטיין (HOPE FOUNTAIN) נוסד ב-1869 ע"י החברה המיסיונרית של לונדון והיה הנקודה הראשונה מצפון לנהר הלימפופו בה התיישב האדם הלבן. המיסיון הוקם בסמוך למאהל (KRAAL) של לובנגולה, מנהיג המטבלה המפורסם, (לובנגולו בגרסת ילדותנו המחורזת). הופ פאונטיין היווה מקום מנוחה והחלמה לציידים, חלוצים וטיילים. המיסיונרים הקדישו עצמם לחינוך ולהפצת הנצרות בקרב המקומיים, כמו גם לעזרת המתיישבים הלבנים הראשונים. ראשי המיסיון היו המתווכים בין הלבנים ובני המטבלה. רבים מהמיסיונרים במקום היו ממוצא סקוטי.

המקום שהוקם לפני למעלה מ-130 שנה עדיין עומד על תלו. מה שהיה פעם נקודת התיישבות חלוצית ממקום כיום רק כ-10 ק"מ ממרכז בולוואיו, העיר השניה בגודלה ובחשיבותה בזימבבואה. חרף הקרבה לעיר הגדולה נדמה המקום כאילו הוא שרוי בתקופה אחרת. דהוי-משהו, מאובק ושומם למחצה הוא ניצב על גבעה הצופה לעמק מתון. הצבעים השולטים במקום הם גווני החום, החל מלבני החימר האדומים מהם נבנתה הכנסייה וכלה בחום המטושטש השולט בגבעות, שבעונה זו הן צחיחות למדי ומזכירות נוף ים תיכוני בשלהי אוגוסט.

כיום משמש המקום כבית ספר קהילתי. הגענו אליו ביום שטוף שמש נעימה בהדרכתו של מייק קרנגי, איש לא צעיר שסבו, דיויד קרנגי, הגיע להופ פאונטיין מסקוטלנד ב-1882. רכוב על גבי

מכונית אוסטין בת כארבעים שנה, הוביל אותנו מייק קרנגי אל הגבעה אליה הגיע סבו בסוף המאה ה-19 ושם נשא לאישה את מרי סייקס, האישה הלבנה היחידה בארץ המטבלה. בתיקו של מייק קרנגי נשמרים תמונות ומסמכים השופכים אור על חיי ראשוני המיסיונרים בארץ, אולם יותר מכך ניתן למצוא בזיכרוננו, שנדמה כי שנותיו אינן מהוות לו נטל. בקלילות הוא עובר בין הדמויות שאכלסו את המקום באמצע המאה ה-19, סיפורי אהבותיהם והשושלות השונות שייסדו. גם בדמותו התמירה נראה הוא לנו כמייצג ישיר של אבותיו, המיסיונרים הסקוטים שדבקו במקום הקשה הזה חרף כל המכשולים. קרנגי מספר כי כבר בשנת 1839 הגיעו ראשוני החלוצים למקום והחליטו להקים מיסיון בסמוך לקראל של מלך המטבלה. עוד 20 שנה חלפו עד אשר ב-23.12.1859 נתן אומגזילי מלך המטבלה את רשותו לבנות את הישוב הלבן הראשון מצפון ללימפופו. ג'ון סמית' מאפט, ויליאם סייקס ואחרים יצאו להקים את המיסיון. בדרכם צפונה, ליד מעבר מנגווה, חלה הבקר בדבר הבהמות ומת. החבורה נותרה ללא שוורים לקרונות המסע שלהם. לעזרתם באו לוחמי המטבלה. הללו נרתמו, תרתי משמע, ו-100 לוחמים גררו בגופם את קרונות השוורים. מסע זה נזכר עד היום כ"מרוץ לבולוואיו".

המיסיונרים בהופ פאונטיין עבדו קשה אך לא הצליחו להמיר את דתם של אנשי המטבלה. הם הרבו בתרגום של כתבי הקודש לשפת המקום ופתחו במקום בית ספר. ילדי המיסיון דיברו נדבלה, שפתם של בני המטבלה. היתה זו קהילה קטנה ומבודדת. כאשר חש אחד המיסיונרים כי הגיעה עתו להינשא, היה עליו להרחיק עד לארץ הכף בכדי למצוא אישה.

המבנה הבולט ביותר בשטח הינו הכנסייה, עשויה מלבנים אדומות ומוצלת ע"י עצי מרולה (MARULA) זקנים וגבוהים. מייק קרנגי מגלה אין זו הכנסייה המקורית שנבנתה בשנת 1870, מחומר וקש. זו נשרפה בעת התקוממות המטבלה (הידועה בשם CHIMURENGA) בשנת 1896. כיום המקום מוזנח ואנו התקשינו לדמינו כפי שנראה בעת שמשפחות המיסיונרים גרו בו.

בכניסה לכנסייה מתנוסס שלט עץ, פרי עבודתם של הלם ואנשיו, המכריז בנדבלה הכתובה אותיות לטיניות ססגוניות UGUBONWAA GU BE GUMLIMU שפירושו "בוא ומצא כאן את האל". הכניסה פנימה הינה כמסע במנהרת זמן. בתוך האולם האפלולי של הכנסייה, על גבי הקירות, מצאנו טבלאות זיכרון עשויות עץ ועליהן צילומים נוסנים בשחור-לבן והקדשות לגיבורי סיפורנו וביניהן הכומר דיוד קרנגי והכומר צ'ארלס הלם ואשתו. קרנגי והלם ניהלו יחדיו את המיסיון במשך שנים רבות, בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20.

הכומר הלם - לא ניתן להתעניין בהיסטוריה של הרידג'בק הרודזי מבלי להכיר את שמו של הכומר הלם. תמונתו על הקיר בכנסייה בה חי ואותה ניהל במשך עשרות שנים רגשה את חברותנו מאוד. הכומר צ'ארלס הלם תואר ע"י בני זמנו כ"אדם גדול" הן בחזותו והן מבחינת הרושם שהותיר על הסובבים אותו. הוא נולד כדור חמישי למיסיונרים בריטים במיסיון ZUURBRAK שבסוולנד (SWELLENDAM) בארץ הכף. בשנת 1873 הוא נשא לאישה ברונית פומרנית אותה פגש בלונדון. ב-1875 שם הזוג הצעיר את פעמיו, עם בתם התינוקת, על גבי קרון שוורים, הרחק צפונה, אל מיסיון הופ פאונטיין, שמעבר לנהר הלימפופו. עדויות מספרות על "פאודר" ו"לורנה", שתי כלבות שרכס על גבן, שליוו את הזוג במסע שארך 14 חודשים. ב-2.12.1875 הגיע הזוג הלם להופ פאונטיין, יחד עם הכלבות. הם רכשו מוניטין בטיפול המסור שהעניקו לנוסעים התשושים, בכללם חולי קדחת רבים וביניהם גם דמויות מפורסמות במורשת. הכומר הלם שימש כמתורגמן וכמתווך בין לובנגולה לבין הלבנים שביקשו לעבור בארץ המטבלה. בין היתר שימש הלם כמתרגם ומתווך

במשא ומתן הידוע לשמצה שנערך בין לובנגולה וססיל רודס באוקטובר 1888. ססיל רודס היה הרפתקן בריטי, שעשה ממון קטן במכרות היהלומים של קימברלי ובריאיותו הרופפת יחד עם יצר ההרפתקנות השיאוהו לנדוד צפונה. הימים ימי המרוץ הקולוניאלי ובריטניה שואפת לבסס את אחיזתה בציר כף התקווה הטובה- קהיר. רודס מקבל מנדט לנהל משא ומתן בשם הכתר. ההסכם המפורסם שחתם עם לובנגולה ב- 1888 החל את השליטה הבריטית בארץ המטבלה. בהסכם זה הוא קיבל בלעדיות על כרייה והתיישבות בכל השטח שבין הלימפופו לזמבזי, תמורת סכום של 100 פאונד לחודש, 1,000 רובים ותחמושת. ההסכם אסר על התיישבות של בורים באזור. מספרים כי ההסכם הושג במירמה. בשנת 1895 הוקמה במקום הפרובינציה שנקראה על שמו של ססיל רודס "רודזיה", במסגרת "האיחוד הדרום אפריקאי". השליטה היתה של הלבנים ולמענם והמטבלה, אדוני הארץ לשעבר, הלכו ונדחקו.

בין מכריו של הכומר הלם נמנו הצייד המפורסם קורנליוס ון רוין, CORNELIUS VAN ROOYEN, הסייר והצייד קורטני סלוס COURTENEY SELOUS וחברו ססיל רודס. רודס אף הציע לשדך את בתו הבכורה של הכומר, ג'סי, לאחיו הצעיר ארתור רודס. אותה ג'סי חוזרה גם ע"י HOWARD MOFEAT שהפך ברבות הימים לראש הממשלה הראשון של רודזיה הדרומית, אך בסופו של דבר נישאה למחפש זהב בשם LOVEMOOR. הטקס נערך בכנסיית המיסיון ב 1.1.1900. הכומר הלם היה אחראי למיסיון במשך 39 שנים ונפטר ב- 14.1.1915. על קברו נרשם "מיסיונר וחבר של המטבלה".

עזבנו את המקום ויצאנו בחיפוש אחר המקומות בהם חי ופעל קורנליוס ון רוין, הצייד, חברו הטוב של הכומר. מאחורי החזות הסגפנית של הצייד בעל זקן המידות הסתתר, לפי מיטב העדויות, אדם עדין נפש, חכם, שהוערך וכובד מאוד בקרב כל מי שהכירו. קורנליוס ון רוין נולד ב 1860 במושבת הכף וכעבור זמן מה עקרה משפחתו צפונה. בעונות היבשות (החורף הדרום אפריקאי), שהיו חופשיות ממחלת הקדחת, ערכו מסעות צייד אל ארץ המטבלה. כבר בהיותו בן 14 השתתף קורנליוס במסעות אלו. את האישורים למסעות קיבל אביו מלובנגולה, בתיווכו של הכומר הלם. מסעות הצייד נמשכו מספר חודשים. בבגרותו רכש לעצמו קורנליוס הצעיר שם כצייד נועז הן בקרב הבורים והן בקרב הבריטים. הוא ניהל מסעות ציד בעבור התיירים המכובדים ביותר שבנמצא כמו הדוכס מווסטמינסטר ורנדולף צ'רצ'יל. בשנים המאוחרות לחייו התמקדו מסעותיו בלכידת בעלי חיים עבור גני חיות באירופה. ככל שהיה עיסוק זה מקובל ומכובד בימיו (ראו את דמותו הרומנטית של רוברט רדפורד בסרט הפופולארי OUT OF AFRICA) וככל שאיפשר לו מגע אינטימי מאין כמוהו עם עולם החי, לא ניתן שלא לחוש רתיעה מאורח חיים זה המתפרנס מצייד שיטתי של חיות בר נדירות. בארכיון הלאומי מצאנו מאמר שהתפרסם בשנת 1923 ב"שבועון החוואי" ותיאר את מסעות הצייד של ון רוין: "קורנליוס ון רוין המנוח היה אדם בעל חביבות בלתי רגילה, היגיון בריא וידע רחב בענייני חיות ואורח...הוא היה חוואי שאת מרבית זמנו ברודזיה בילה בציד...לראותו יוצא למישורי הציד היה מחזה מרהיב, על קרונותיו, שיירות השוורים שלו, עדר הפרות הגדול שנלווה אליו בכדי לספק חלב טרי לחיות הצעירות שהוא עשוי ללכוד, סוסיו הממולחים, הטובים ביותר שהיה ניתן להשיג בארץ, ואחרונים אך לא פחותים, כלביו. כל מה שנדרש למסע בן 6 חודשים או יותר בקצווי ארץ...אין זה מפתיע כי גזע הכלבים שטופח ואומן על ידי אדם שכזה במשך חיים ארוכים למדי הופך לבסוף למפורסם. רק למעטים היה כשרון טבעי שכזה לחיות, ולאיש לא היתה הזדמנות טובה יותר לאילופן, כמו כן מעולם לא שררו תנאים בהם חוק הישרדות החזק שיחק תפקיד כה מרכזי. רק הכשירים יכלו לשרוד". ון רוין

הפך לאגדה עוד בחייו וההילה דבקה גם בכלביו. הקשר בין הצייד לגזע הכלבים היה כה מבוסס עד כי תושבי האזור נהגו לכנותם לעיתים "כלבי האריה של ון רויין".

בכל פעם שהגיע ון רויין להופ פאונטיין פגשו כלביו עזי הנפש של הצייד המפורסם את כלבותיו בעלות הרכס של הכומר. מהכלאות אלו התפתח גזע הכלבים שאנו מכירים כיום. כלבי הרידג'בק היו כלבים עמידים במיוחד, בעלי יכולת התמדה, סיבולת ואומץ לב משולב בתבונה. הכלבים ליוו את הצייד במשך כל היום, כשהם נעזרים בחושיהם המיוחדים על מנת לאתר כל צייד אפשרי בבוש - הסבך האפריקאי הנמוך והסבוכ, שאפילו טרף גדול כאריה אובד בו בקלות. מעטים הכלבים המשלבים עוצמה המאפשרת להכריע טרף גדול יחד עם זריזות המאפשרת להתחמק מכפותיו של אריה זועם, אומץ לב חסר פשרות עם זהירות המונעת ממנו מוות בטרם עת בסבך האפריקאי השורץ נחשים, תנינים וטורפים שונים. הקשר עם הכלבים היה מיוחד במינו ובמקרים רבים היו חייהם של הצייד והכלב תלויים זה בזה, כפי שעוד יתגלה בהמשך.

ידוע לנו כי הגורים בעלי הרכס על גבם, תכונה שאפיינה את צאצאי לורנה ופאודר, הכלבות שהביא המיסיונר מדרום אפריקה, נחשבו כבעלי תכונות צייד יוצאות דופן, במיוחד בכל הקשור לצייד אריות. ון רויין הוקיר מאוד כלבים אלו והתאבל גם בפומבי כאשר מצאו את מותם בנסיבות שונות ומשונות.

מסעות הצייד נמשכו חודשים רבים. לצייד התלוו אנשי משק ביתו, סוסים, כלבים, בקר, צאן ותרנגולות שסיפקו מקור מזון במהלך המסע. ג'רפות, זברות, תאנים, קרנפים, פילים ועוד – כולם ניצודו, אולם היהלום בכתרו של הצייד היה האריה. תפקיד הכלבים היה להקדים את הצייד ולאתר את האריה בבוש האפריקאי. היתה זו משימה קשה, שדרשה חושי ריח, שמע וראייה מפותחים במיוחד. עם איתור הטורף הגדול תפקידם של הכלבים, בדרך כלל ארבעה כלבים ומעלה בחבורה, היה לרתק את האריה למקומו ע"י כיתורו מכל צדדיו עד הגעת הצייד הרכוב על סוסו. לאחר הירי לא תם תפקידם של הכלבים. במקרים רבים האריה הפצוע המשיך לצעוד, כשהוא מסוכן מאי פעם. הכלבים עקבו אחריו ולא הירפו עד שצנח מת.

במהלך חייו זקף ון רויין לזכותו (או לחובתו) 59 אריות, את כולם צד בירי מהכתף ובעזרת כלביו. פרט לכלביו היה קורנליוס ון רויין מפורסם גם בסוסיו, הטובים ביותר בכל הארץ. תמונה מפורסמת שלו מופיעה בארכיב הלאומי של זימבבואה, שם נראה ון רויין רוכב על סוס לבן. סוס זה, סקוט שמו, התפרסם בכך שבסופו של כל מסע צייד, כאשר חצה את הזמבזי, נהג ון רויין לשחררו וזה היה מגיע אל ביתו של הצייד זמן רב לפני שזה הגיע בעצמו. פעם אחת, מספרות האגדות, קשר הצייד לרעמת הסוס מכתב לאשתו. המכתב הגיע ליעדו בשלום.

האשה היתה מריה מרגרטה פרמאק אותה נשא ון רויין בשנת 1879, בטקס שנערך, איך לא, בכנסיית המיסיון של הופ פאונטיין. במהלך חייהם המשותפים נולדו לבני הזוג 6 ילדים. בשנת 1885 התיישבה המשפחה בMANGWE, כ- 90 ק"מ דרומית להופ פאונטיין, ובנתה שם את ביתה VELTEVREDEN (מסופק היטב).

מנגווה – מנגווה, דרומית לבולוואיו, שימשה כ"שער הכניסה" לארץ המטבלה דרכה עברו טורי החלוצים בדרכם צפונה. בימיו של ון רויין חייתה במקום קהיליה הומה ותוססת. שנים אחר כך, כאשר נבנתה מסילת הרכבת שעקפה את מנגווה והגיעה ישירות מפאלם טרי לבולוואיו, הלכה מנגווה וננטשה. כיום כל שנותר מהיישוב התוסס הוא נקודת משטרה קטנה. הגענו למקום בשעת

אחר צהרים מוקדמת, מלווים בארנסט רוזנפלס, שמשפחתו חיה במקום מזה מספר דורות. משפחת רוזנפלס משמרת את מורשת שיירות השוורים. אבי המשפחה בנה אנדרטה המנציחה את טביעות רגליהם של העוברים בשיירות, ובניו אף בנו עגלה המשחזרת את עגלות השוורים של החלוצים.

רוזנפלס, בעצמו כבר לא צעיר, סיפר לנו כיצד בילדותו הראה לו אביו גל אבנים קטן וסיפר לו כי כאן עמד וולטוורדן, ביתו של הצייד המפורסם קורנליוס ון רויין. הרבה לא נותר במקום המהווה כיום חלק מחוותו של מר רוזנפלס. גם בימיו של ון רויין לא היה זה יותר ממחנה קיץ שכלל מספר קרונות ובקתות בוך. אנו מנסים לדמיין את החווה שניהל במקום הצייד המהולל ואת חבריו הציידים שפקדו את המקום. בין ידידים אלו היה גם קורטני סלוס, צייד וסייר מפורסם שכתבים מאותה תקופה מתארים כ"איש רזה, שעיר מאוד, כגורילה", סלוס התפרסם בכך שהיה יוצא לצייד עירום כביום היוולדו ורק כובע לראשו. ההסבר ההגיגני היה כי "בגדים זקוקים לטיפול, העור לא". סלוס נהג לשאול את כלביו של ון רויין למסעות הצייד שלו, ובין המפורסמים שבכלביו היה "ביל" אשר מצא את מותו בטרם עת בפיו של תנין.

ארנסט רוזנפלס מתנהג עמנו באבירות מושלמת, כמי שאינו בטוח כיצד ישרדו אורחיו המוזרים בבוש. הוא מתקשה להאמין כי אנשים רבים כל כך הגיעו ממקומות שונים ומרוחקים כל כך רק על מנת לראות תל אבנים קטן וזנוח. יחד עם זאת הוא שמח על שיש לו עם מי לחלוק את זיכרונות ילדותו. סב אביו הגיע לארץ הכף מגרמניה. אביו נולד במבצר מנגווא בשנת 1896 בעת הצימורנגה (מרד המטבלה). רוזנפלס לוקח אותנו לשרידי המצודה (MANGWE FORT) הסמוכה. גם בימי הזהר שלו לא היה המקום יותר מאשר מחנה מגודר באבן, ששימש כמכלאות לצאן וממגורות חיטה. המקום שיחק תפקיד חשוב כאשר בשנת 1896, בעת התקוממות המטבלה, הסתתרו בו תושבי מנגווא, כ- 130 איש אישה וילד. במשך 5-6 שבועות שימש המקום כמגורים זמניים לאנשים. זאת למרות שהתושבים הלבנים של מנגווא מעולם לא הותקפו והמטבלה לא הראו כל אגרסיביות כלפיהם. בין מפקדי המקום היה קורנליוס ון רויין. חיי המחנה לא היו סוגים בשושנים. בעמדנו במקום הקריאה לינדה קטעים מיומנו של ון רויין המספר כיצד החיים המאולצים בצוותא, מובילים לכאוס אחד גדול של מריבות בין הנשים, לילדים, לכלבים, לעכברים, מריבות שמוציאות את הצייד המהולל מדעתו. במקום זה מת גרד, בנו בכורו של ון רויין, מטיפוס והוא בן 10 בלבד, ובמקום זה נולד בנו השני, או-בס. את סיפורו של או-בס נספר בהקדם, אך קודם לכן עלינו להשלים חוב אחרון למנגווא ולציידים המהוללים שראו בה את ביתם. אנו יוצאים לפקוד את ביתו של ג'ון לודוויקוס לי, JHON LEE, צייד מפורסם בפני עצמו, שהיה נשוי בימי חייו למספר נשים וביניהן הסטר, אחותו הבכורה של קורנליוס ון רויין. הבית שבנה לי בשנת 1876, לא רחוק ממנגווא, נחשב כבית האבן הראשון באזור. הגענו לשרידי הבית כמעט עם שקיעה. לאחר החורבות שראינו בחוות ון רויין ובמבצר מנגווא, שרידי ביתו של לי נראו כארמון של ממש. לי נחשב כאדם בעל השפעה, וביתו שימש מקום מפגש חברתי חשוב, כמו גם נקודת עצירה והתרעננות לציידים וטיילים. בנו של לי, האנס, התפרסם גם הוא כצייד וידוע כי בילדותו באותו בית אבן הרג ביריית רובה אריה שאיים על הבקר במכלאה הסמוכה.

פאלם טרי היתה עיירה שהתפתחה בסוף המאה ה-19 מסביב לתחנת הרכבת, שהפכה אותה ליישוב הומה ותוסס. לשם עקרה משפחת ון רויין בתחילת המאה, כאשר הגיעו ילדיה לגיל בית

ספר. בעיירת ספר זו התנהלו חיי חברה סוערים וקטעי עיתונות מאותם הימים מתארים נשפים ואירועים, בהם נטלה המשפחה חלק.

כיום פאלם טרי היא עיירה בינונית בגודלה. בניגוד למנגוואה שנעלמה לחלוטין עם הופעת הרכבת, הרי שפאלם טרי לא חדלה מלהתקיים כשירדה הרכבת מגדולתה. כיום היא נראית כתערובת של עיירה קולוניאלית ששיני הזמן פגעו בה, עם עיירה אפריקאית טיפוסית על חנויות המכולת והקיוסקים הקטנים שבה, חוות פזורות, מעט תעשייה ועוד. בית הספר של פאלם טרי קיים עד היום ואנו הגענו אליו עם בוקר. המקום מורכב מבניינים רבים, תערובת של סגנונות ותקופות. בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20 נחשב בית הספר ליוקרתי ביותר והדבר ניכר בחלק מהמבנים. אכסדרות ארוכות משקיפות אל מדשאות שעברן ניכר בהן. על הקירות טבלאות מתכת המציינות את שמות הבוגרים המצטיינים של כל מחזור ומחזור. בית הספר מחזיק מוזיאון קטן ובו ארכיב תמונות, דו"חות בית ספריים ודוקומנטים מעברו. מרגש היה לראות את התמונות הקטנות בשחור ולבן, שתיעדו ימים אחרים, בית ספר חד קומתי, לוח וגירים, שיעורים בשדה ויציאה מאורגנת לפיקניק. בית הספר מוביל אותנו לדמות נוספת, צבעונית במיוחד. קורנליוס ון רויין ג'וניור נולד במצודת מנגוואה בשנת 1896. בני המשפחה קראו לילד בכינוי החיבה OU BAAS (הבוס הקטן).

הוא בס ביקר בבית הספר של פאלם טרי, אולם לעיתים קרובות היה אביו מוציאו מבית הספר בכדי לשתפו במסעות הציד שלו, בדיוק כפי שעשה אביו שלו לפניו. במסמכי בית הספר מצאנו את המכתב הבא "17 באוגוסט 1908. מר המונד היקר, ילדי רוצים מאוד בשינוי. מקווה שלא אכפת לך שאני לוקח את או באס עמי לשדות הציד לחודש אחד, הגברת ון רויין תיקח את מיני ואת אנני לחווה, מרחק 32 מיל מפאלם טרי לעשרה ימים. בכבוד, ק. ג'. ון רויין, צייד". לאחר מספר עימותים בין האב למנהל בית הספר, העביר ון רויין את בנו לבית ספר בבולוואיו, שם כיהן מנהל שהיה בעל רגישות רבה יותר לילדים ש"רוצים מאוד שינוי". במוזיאון בית הספר התרגשנו למצוא צילום של קורנליוס ון רויין הצעיר כשהוא יושב על עדן החלון, מוקף בחבריו.

כאשר גדל הילד הוא המשיך את מסורת מסעות הציד של אביו. במקרה מפורסם במיוחד רכב לבדו והותקף על ידי אריה. או בס הצליח לפגוע באריה בלסתו, אולם קול הירי הבהיל את סוסו, הסוס המבועת זינק, או בס נפל, וכשרגלו לכודה בארכובה הוא נגרר אחרי סוסו למרחק ניכר. רצועת העור של הארכובה נקרעה לבסוף והאריה הפצוע והזועם זינק על הצייד, מוכן לטורפו. מאחר ולסתו התחתונה של האריה רוסקה מהירי לא הצליח זה לנעול את מלתעותיו על הצייד, אולם הוא קרע בו בטופריו בצורה רצינית. כלבי האריה, הרידג'בקים המפורסמים של משפחתו הקיפו את האריה הזועם ובסופו של דבר הצליחו להניסו. פצוע זחל או בס אל מחנהו ושם נותר חסר אונים עד שלמרבה המזל הגיעה אשתו לביקור במחנה, להציג בפניו את תינוקם החדש. מספרים כי עוד בטרם ראתה את המחנה כבר הריחה הגב' ון רויין את ריח ריקבון פצעיו של בעלה.

לאחר שמצאנו עדויות כה רבות, מסמכים ותמונות, המתעדים את חייו של קורנליוס ון רויין הצעיר חזרנו אל העיירה במטרה לאתר את החווה שבנתה המשפחה במקום. לחווה זו קראו "ון רויין רסט" VAN ROOYEN'S REST ולצידה נבנתה BELGRAVIA, בה התגוררה הבת נלי, שנישאה לארתור ארנסט קארל, מפחלץ חיות ממוצא גרמני, שאביו היה מאלף אריות בברלין.

החיפוש אחר "מנוחת ון רויין" לא היה קל. חרף הסיור המקדים שערכה לינדה במקום התקשינו למצוא את החווה, בעיירה החצי נטושה של היום. בסופו של דבר מצאנו את המקום ושמחנו לגלות כי הוא עדיין נושא את השם "ון רויין". הרבה לא נותר מהחווה המקורית, איש לא יכול היה לספר לנו האם הבניין הרעוע הניצב במקום הינו מבנה החווה המקורי, ולהיכן נעלם עץ התאנה הענק שמופיע בכל הסיפורים כמקום תחתיו נקברו כלביו של ון רויין. המקום הפך לבית חרושת ללבנים והשם "ון רויין" מתנוסס שם גם על גבי קיר של משחטה.

בשנת 1915 בגיל צעיר יחסית של 55, נפטר קורנליוס ון רויין ונקבר בבית העלמין של החלוצים בפאלם טרי. את סיורנו במקום חתמנו בביקור בבית העלמין המוזנח של החלוצים. שוטטנו בין המצבות שפגעי הזמן ניכרו בכולן. חלקן הגדול לא ניתן עוד לקריאה. חלקן מכוסות באדמה וצמחייה עד שנאלצנו לחשוף אותן. שוטטנו בין עשבים בגובה אדם כמעט אולם לא הצלחנו למצוא לא את קברו של ון רויין ולא את הקברים של דמויות ססגוניות ומפורסמות אחרות, שלפי כל העדויות נקברו במקום. הקבר היחיד שהצלחנו לזהות היה זה של הנס לי, הילד שהרג את האריה.

סוף דבר מסענו תם גם אם לא נשלם. לאחר שנסענו בעקבותיהם האנשים שיצרו את ההיסטוריה של המתיישבים הלבנים ברודזיה: מיסיונרים, הרפתקנים, מחפשי זהב, ציידים וחואים, ובעקבות כלבי האריה המיוחדים שלהם, נותרו עוד מספר קצוות לסגור. בדרכי חזרה לארץ, כבר לא במסגרת הקבוצה, עברתי בעוד מקום אחד. בסמוך לפרטוריה שבדרום אפריקה, נמצא ה-MONUMENT VOORTREKKER, אתר המנציח בתמונות גבס ענקיות ובציורי גובלן את תלאות מסעותיהם של הפורטרקרים. על קירות ההיכל ובמוזיאון ראיתי תמונות המתעדות את חיי הפורטרקרים, על עגלות השוורים שלהם, מלחמותיהם וחיי היומיום שלהם. ברבות מהתמונות מופיעים כלבים, הנראים דומים מאוד לרידג'בקים של ימינו. התבוננות בגובלנים ופסלים אלו לא מותירה ספק מי היו המלווים הנאמנים של הבורים במסעם ההיסטורי.

מרודזיה ועד זימבבוה

מדינה גדולה יחסית, בשטח של כ- 390,580 קמ"ר. ממוקמת בדרום יבשת אפריקה. מוקפת ברפובליקה הדרום אפריקאית (מדרום), בוטסואנה (דרום מזרח), זמביה (צפון מזרח) ומוזמביק (מערב). מוזמביק חוצצת בין זימבבוה לבין האוקיאנוס ההודי. בצפון המדינה נהר הזמבזי, אגם קריבה ומפלי ויקטוריה המפורסמים.

כיום חיים בזימבבוה כ- 12 מיליון איש כאשר מספר הלבנים אינו ידוע ומונה ככל הנראה עשרות אלפים בודדים בלבד.

בעבר הרחוק שלטו באזור זה שבטים אפריקאים שונים בעיקרם בני הבנטו (נדבלה, שונה ועוד). האזור לא תפקד כישות מדינית אחת, אלא כממלכות של שבטים שונים. בין היתר התפרסמה ממלכת זימבבוה הגדולה, שהריסותיה משמרות עד היום את התרבות החומרית המרשימה ביותר בדרום יבשת אפריקה.

1830 - MZILIKAZI, מלך המטבלה, בורח מפני צ'אקה, המנהיג העולה של הזולו בדרום אפריקה. הוא קובע את מחנהו באזור שהפך בימינו לבולוואיו.

1835 – הבורים מתחילים במסעם הגדול מארץ הכף צפונה

1859 – מזיליקצי מתיר לרוברט מאפט ולבנו ג'ון סמית' לייסד בשטחו מיסיון של האגודה המיסיונרית של לונדון.

1868 - מזיליקצי מת ובנו LOBENGULA רוצח את דרכו לשלטון.

1877 – הבריטים שולטים גם ברפובליקת הטרנסוול, הבורים חוצים את הלימפופו צפונה.

1888- ססיל ג'ון רודס משיג מלובנגולה במירמה זיכיון בריטי לכרייה והתיישבות בין הלימפופו לזמבזי ואוסר על כל פעילות בורית באזור המטבלהלנד. שנה אח"כ הוא מקים את החברה הבריטית לדרום אפריקה BSAC.

1893 – בשל אי הבנה פורץ קרב בין המטבלה לבריטים המסתיים בתבוסה צורבת לנדבלה. לובנגולה שרף את בירתו, נמלט ומת. נחלת המטבלה מתחלקת בין הלבנים.

1895 - נוסדה הפרובינציה הלבנה "רודזיה" במסגרת "האיחוד הדרום אפריקאי" (יחד עם ארץ הכף ונטל והרפובליקות הבוריות הכבושות: טרנסוול ואורנג' פרי סטייט).

1896 – המטבלה מנצלים כשלון של צבא BSAC כנגד הבורים של קרוגר בטרנסוול שבדרום אפריקה ויוצאים יחד עם השונה, אויבהם המסורתיים, להשיב את אדמתם. ה- CHIMURENGA מלחמת העצמאות, נכשלת.

ב- 1904 היו כ- 12,000 מתיישבים לבנים ברודזיה, ב- 1911 מספרם כבר הוכפל.

1922 - משאל עם בקרב הלבנים מחליט על ממשל עצמי ברודזיה. זכות ההצבעה מתבססת על אזרחות בריטית ועל הכנסה שנתית ורק שחורים מעטים מקבלים זכות הצבעה.

1930 - חוק השולל מהשחורים זכות בעלות על האדמות הפוריות יותר.

1934- חוקי אפרטהייד, הפרדה גזעית.

1963 - נפרדת הפדרציה שהרכיבה את דרום רודזיה (זימבבוה), צפון רודזיה (זמביה) וניאסלנד (מלאווי).

1964 - איאן סמית' משתלט על מפלגת החזית הרודזית ועל הנשיאות ומתחיל מאבק לעצמאות רודזית. הבריטים דרשו חוקה שוויונית והחזית הרודזית סירבה.

דצמבר 1965 - הפרלמנט של סמית' מכריז חד צדדית על עצמאות, אקט שהוכרז ע"י בריטניה כבלתי חוקי.

1968 - האו"ם מטיל סנקציות על דרום רודזיה.

28.4.66 - הצימורנגה השני. התקפות טרור, שבסיסן במוזמביק השכנה. ממשלו של סמית' נלחם בשתי החזיתות, כנגד בריטניה מחד וכנגד החזית הלאומית מאידך.

1.5.1979 - איאן סמית' מעביר את משרת רה"מ בפעם הראשונה לשחור. המדינה נקראה זימבבוה-רודזיה.

מרץ 1980 - נערכות הבחירות הראשונות שלאחריהן הוכרה זימבבוה כעצמאית. הלבנים מהווים רק 3% מהאוכלוסייה.